

(„Vladimír Holan v exilové tvorbě Ivana Blatného“), Petr Šrámek („Holan Holanem. Holanovské variace Bohumila Doležala“) a Ambra Franzilová („Vladimír Holan v italské recepci“).

Interpretaci a přehled otázek jednoho básnického díla nabídl referát Jiřího Holého („K jednomu kontextu Holanovy básně Cesta mraku“), Xaviera Galmiche („Torzo V. Holana“) a Istvána Vörösa („Holanova Toskána“). J. Holý naznačil paralely, které by mohly poukazovat ke společnému axiologickému východisku Holanovy *Cesty mraku* a románu Josepha Conrada *Lord Jim*. X. Galmiche představil interpretaci *Torza*, která ukazuje torzovitost jako dominantní princip na různých úrovních textu. *Torzo* chápe Galmiche jako traktát o určitém uměni rezignace, jako ústup od ambiciózních perspektiv symbolizmu. Ve zřeknutí se celkového nahlížení světa vidí vlastní modernitu Vladimíra Holana.

Stejně torzovitý musí zůstat tento neúplný přehled tezí z holanovské sekce konference. Chce pouze podat zprávu o snaze uchopit řadu podstatných jevů a vztahů v jeho díle. Požadavek celistvého pohledu na Holanovo dílo je ambicí, kterou nemůže uskutečnit žádná konference. Přesto by konferenci o Holanovi mělo být mnohem víc.

Zuzana Stolz-Hladká

O literárním životě a jeho institucích

Ve dnech 13. a 14. října 2005 se v Praze uskutečnilo sympozium *Literární život v neuralgických obdobích českých dějin 19. a 20. století*, pořádané oddělením pro výzkum literární kultury

Ústavu pro českou literaturu AV ČR. V úvodu zazněly dvě úvahy teoretického rázu, následující příspěvky měly historické zaměření a byly uspořádány chronologicky; celkem vystoupilo pětadvacet referentů. Rozpětí příspěvků bylo značné, jejich témata sahala od konce 18. století po současnost. Při vlastním jednání nicméně vyzvaly určité uzlové body, jichž se z různých stran dotklo vždy několik přednášejících: pětkrát byly dotčeny otázky literární cenzury, čtyřikrát problematika diferenciaci autorských pozic a strategií na přelomu 19. a 20. století, tři vystoupení se týkala tzv. druhé republiky a dva referáty kulturní politiky po únoru 1948; sedm vystoupení přitom tato témata sledovalo na případu určitého literárního či uměleckého časopisu.

Úvodní příspěvek Petra Posledního nastínil vývoj polských koncepcí literárního života od zakladatelských prací J. S. Bystroně a K. Wyky z třicátých let 20. století, přičemž z poslední doby akcentoval směr fenomenologický, na jehož půdě dochází k propojování hledisek literárněhistorických a literárněsociologických s analýzou historicky podmíněné kolektivní obraznosti (např. M. Janion, J. Prokop, A. Mencwel). Většina historických referátů se věnovala organizacím a institucím, jejichž funkce při utváření literární veřejnosti či zprostředkování literárních textů se tradičně uznává (kromě časopisu a cenzury např. autorské sdružení, divadelní agentura, knihovna). Inspirativně v tomto kontextu vyznělo vystoupení Lenky Kusákové, která v příspěvku *Korespondence jako subjekt literárního života národního obrození* otevřela téma funkce osobního listu v literární komunikaci třicátých let 19. století. Podle její teze korespondence v obrození substituovala ne-

xistující či dosud ne zcela funkční instituce literárního života a masových komunikací (kritika, nakladatelství a časopisy), sloužila ke koordinaci autorů i publika, k šíření literárních textů (mj. k obcházení cenzury) a k vytváření literárního mínění.

Nejvíce příspěvků se na kolokviu věnovalo tématu cenzury (Pavel Janáček, Michael Wögerbauer, Magdalena Pokorná, Tomáš Pavlíček, Petr Šámal). Příspěvek P. Janáčka „»Vylučování« a »nahrazování«, nebo »rozptylování« a »přemísťování?« měl teoretický ráz, referent v něm přiblížil pojetí cenzury u amerického historika alžbětinské literatury a divadla Richarda Burta a v návaznosti na své vlastní výzkumy navodil otázku literárněhistorické využitelnosti Burtovy dekonstruktivistické teorie cenzury jako jednoho zdroje diferencí „oceňujících“ příslušný text v literárním poli. Z odlišných teoretických východisek (systémová literárněsociologická teorie S. J. Schmida) vycházel příspěvek rakouského historika knihy M. Wögerbauera „Předpis a zásah – univerzita a cenzura jako instituce nařízené »poeticae habsburgicae«, v němž sledoval vliv státních institucí na literární proces a měnící se pozici cenzury mezi literárním systémem a jeho společenským okolím. Vedle těchto obecněji zaměřených referátů byly na kolokviu prezentovány dílčí sondy zaměřené k vlastní cenzurní praxi a dokumentující jednotlivé cenzurní zákroky či profil cenzury v určité historické etapě. Takový ráz měl zejména materiálově hutný příspěvek M. Pokorné, který se týkal odstupňovaných zásahů cenzury proti časopisu *Lumír* za Mikovcovy redakce a jejich dopadu na podobu listu. Cenzuře ve 20. století se věnovaly dva příspěvky, přednesené v druhém jednacím dni. T. Pavlíček

připomněl některé druhorepublikové zákroky proti literárním či uměleckým aktivitám (zákaz Millerova *Obratníku raka*, zastavení *Osvobozeného divadla*), konstatoval minimální rozsah tehdejší literární cenzury a upozornil na to, že co do uplatněných kritérií jednala kontinuálně s cenzurou prvorepublikovou. Cenzuře veřejných lidových knihoven v letech 1948–1953 se věnoval P. Šámal. V příspěvku „Strážci oddaní a nadšení“ rozlišil tři fáze poučnorové cenzury lidových knihoven a stručně charakterizoval sekvenci a strukturu indexů závadné literatury, na jejichž základě byly knihy z fondů vyřazovány (tematicky s tímto příspěvkem souzněl referát Jiřího Knapíka o euforickém projektu kulturněpolitických představitelů komunistického režimu vytvořit „do půl roku“ od převratu „úplně jinou literaturu“).

Společný blok vytvořily též referáty věnované druhé republice, popřípadě protektorátu. Vedle již zmíněného T. Pavlíčka vystoupil Jaroslav Med, který se věnoval kulturním a politickým úvahám R. I. Malého a jejich ideologicko-historickým zdrojům. Adéla Gjuríčová v navazujícím diskusním příspěvku výstižně charakterizovala střety o výklad druhé republiky z posledních let (např. polemiky o studii J. Rataje) i možnou cestu z nich překročením výkladového paradigmatu, které dosavadní oponenti fakticky sdílejí; pro výzkum druhorepublikového literárního života byl cenný její poukaz na organické pojetí národní kultury jako přirozeného plodu zdravého národního života, přítomné též v uvažování katolických intelektuálů. Po nich následoval erudovaný výklad historika Pavla Suka, který se věnoval doposud převážně opomíjeným posledním letům protektorátu – při popisu Morav-

cova lidovýchovného časopisu *Osvěta* se dotkl koncepce aktivistické literatury, prosazované oficiálními kulturními institucemi totalitního pronacistického režimu let 1942–1945.

Třetí uzlový bod kolokvia představovaly referáty věnované literárnímu poli na přelomu 19. a 20. století. Michal Topor v referátu „Šaldova Analýza jako příklad mimoběžnosti?“ charakterizoval postavení mladého F. X. Šaldy v literárním poli počátku 90. let a s použitím terminologie P. Bourdieuva zvažoval různé okolnosti, motivy a akty volby spojené s publikací jeho přelomového textu. Vzájemně se doplňující referáty Tomáše Breně („Nakladatelské družstvo Spolku českých spisovatelů beletristů Máj“) a Věry Brožové („Časopis Zvon a »zvonaři«“) se zaměřily na autorská sdružení a skupiny, působící ve stínu generace české moderny; ukázaly přitom rozpětí „konzervativní“ oblasti dobového literárního spektra od primárně komerčního po ambiciózní, elitní, umělecké pojetí literárnosti konstituované na bázi „předekadentních“ norem. S detailní paratextovou analýzou časopisů *Moderní revue* a *Volné směry* vystoupil Ctirad Sedlák-Prošek; postupnou proměnu těchto periodik jako artefaktů sui generis vložil jako dosahování dobového evropského ideálu umělecko-literární revue.

Ze zbylých příspěvků je třeba na prvním místě uvést referát Marcela Arbeita „Překlady z americké literatury v českém samizdatu normalizačního období“. Kromě překvapivé dostupnosti mezi překladatelskými zájmy literátů působících v legálním a ilegálním kulturním okruhu poukázal referát na dva určující motivy výběru autora či díla pro samizdatovou publikaci: motiv náhody (výběr bez komplexnějšího přehledu o zdro-

jevém literárním kontextu) a korespondence s místní kulturní situací (srov. unikátní ohlas Ch. Bukowského v českém prostředí, související s undergroundovou literární normou). Obrysy recesistického intelektuálního sdružení uctívajícího dílo Josefa Váchala připomněla ve svém příspěvku „Ozvěny normalizace v římsologii“ Lenka Krausová. Blanka Hemelíková při rekapitulaci polemik o pojetí satiry v časopise *Dikobraz* z padesátých let připomněla kuriózní důsledky dobové instrumentalizace literatury (pokus o „opravu“ jednoho písňového textu J. Wericha prostřednictvím rubriky satirizující zmetky ve výrobě a komunálních službách). Skladbou literárních příspěvků v časopise *Ost und West* se zabýval Josef Peřina, přičemž poukázal na rozdílné hodnotové standardy tohoto periodika a českojazyčných obrozenských časopisů; ukázal také, jak *Ost und West* na jedné straně zprostředkovával českému literárnímu životu informace o západních literaturách, na druhé straně byl sám na česká periodika navázán jako na filtr informací o literárním dění ve slovanském prostředí.

Eva Štědroňová upozornila na fond LA PNP věnovaný významnému prvorepublikovému literárnímu agentovi Františku Kholovi a jeho agentuře Centrum a nepřímo tak i na potřebu vzít v souvislostech literárního života v úvahu právě i specifický typ obchodního podniku, zprostředkujícího jak beletristické a dramatické texty, tak provozovací či vydavatelská práva k nim. Libor Martinek se zaměřil na výjimečně striktní vztah prvorepublikové kulturní politiky k polským menšinovým literárním aktivitám na Těšínsku (odepření státních subvencí) i místní konflikt mezi nacionálně a politicky odlišnými variantami re-

gionalismu (spor o Ó. Lysohorského), ve vymezeném čase nicméně nedokončil avizovaný popis literárního života bouřlivých let 1938–1939 na Těšínsku. Obecné glosy k tématu „Literární život ruské emigrace v meziválečném Československu“ a k práci na tomto tématu po listopadu 1989 přednesl Ctirad Kučera. Naděžda Stęgllová, v duchu silné badatelské tradice v oblasti literatury pro děti a mládež připomněla „historicko-teoretický program takzvané brněnské skupiny“ (kritiků a teoretiků ze třicátých až čtyřicátých let 20. století); ukázala se přitom možná souvislost mezi prosazováním jejich pojetí „umělecké“ dětské literatury a hodnotovou krizí způsobenou okupací a druhou světovou válkou. (Problematické dětské literatury se věnovala i Lenka Müllerová, která vystoupila s referátem „Dětská periodika v posledním dvacetiletí 20. století“). Na loňské sympozium oddělení pro výzkum literární kultury ÚČL navázal Erik Gilk rekonstrukcí víceautorového románu na pokračování, otiskovaného v časopise *Švanda dudák*.

Setkání nad problematikou literárního života se konalo na den přesně po roce od sympozia *Povídka, román a periodický tisk v 19. a 20. století*, uspořádaného taktéž oddělením pro výzkum literární kultury ÚČL. Byl při něm také uveden do prodeje stejnojmenný knižní sborník přinášející většinu příspěvků z prvního sympozia (a dále např. analýzu *Povědek malostranských* z hlediska různých kontextů jejich prvotního otiskování z pera Dagmar Mocné). Druhé sympozium samostatný knižní výstup mít nebude, část historických příspěvků bude nabídnuta do sborníku PNP *Literární archiv*, část publikována individuálně časopisecky. Závěrem bylo vyhláшено pracovní téma pro třetí sympozium

(plánované na říjen 2006): *Literatura socialistického realismu: východiska, struktury, kontexty, praktiky*.

-vlk-

Korespondence Františka Hrubína s Václavem Černým

Z bohatých fondů Literárního archivu Památníku národního písemnictví připravila dlouholetá pracovníce této instituce Růžena Hamanová (1942) edici František Hrubín – Václav Černý: *Vzájemná korespondence z let 1945–1953* (knihu vydalo pražské nakladatelství Torst v roce 2004). O tom, že se daný materiál (jedná se celkem o 105 dopisů) dostal do rukou osobě nanejvýš povolané, svědčí nejen editorčin předchozí zájem o dílo obou autorů (Hamanová mj. uspořádala pro LA PNP soupis osobního fondu Václava Černého /LA PNP 1997/, současně projevila dokonalou znalost Hrubínovy pozůstalosti i jeho díla), ale i text vlastního vydavatelčina doslovu k dané edici, ve kterém prokázala širokou znalost daného kulturně-politického kontextu (což se projevilo i v poznámkovém aparátu k vlastním dopisům).

Při ediční přípravě materiálů je Hamanová zcela věrna tradici vybudované za několik desetiletí v publikacích Památníku národního písemnictví, a proto se i v korespondenci Hrubín – Černý setkáme s jazykovou úpravou dokumentů, popisem jednotlivých archivních jednotek a systémem poznámek v podobě, jak ji známe například z jiných zveřejňovaných korespondencí v šestatřiceti ročnících sborníku LA PNP.